

Nieuwsbrief Dierbeleid in uitvoering

Jaargang 3 | nummer 4 | mei 2010

Inhoud

De kinderboerderij wordt
professioneler 2

Dierenwelzijn in het onderwijs:
eenzijdige groei 3

Het kalf zegt voortaan zelf
hoe het met hem gaat 4

Dierenwelzijn in Europa:
richting goed, snelheid
kan beter 6

Dierziekten aanpakken bij de
bron, bijvoorbeeld in
Indonesië 7

Uitvoering Nota Dierenwelzijn en Nationale Agenda Diergezondheid gaat door

Door de demissionaire status van het kabinet sinds februari zijn veel onderwerpen op het terrein van dierenwelzijn en diergezondheid controversieel verklaard. Over die onderwerpen is er geen overleg meer geweest met de Tweede Kamer.

Maar dat betekent niet dat er op deze gebieden niets meer is gebeurd. Integendeel: de uitvoering van de acties uit de Nota Dierenwelzijn en Nationale Agenda Diergezondheid gaat gestaag door.

Dit geldt ook voor de drie Algemene Maatregelen van Bestuur, die zijn opgesteld in verband met de Wet Dieren.

Via de internetconsultatie zijn hierop veel reacties binnen gekomen, die momenteel worden verwerkt.

In deze nieuwsbrief wordt opnieuw verslag gedaan van de voortgang op het gebied van dierenwelzijn (in Europa, in het onderwijs en in de kalverhouderij), diergezondheid (bestrijding bij de buitenlandse bron) en beide (op kinderboerderijen).

Ik wens u veel leesplezier.

Alida Oppers
Directeur Voedsel, Dier en Consument

De kinderboerderij wordt professioneler

Na aarzelende beginjaren lijkt de professionalisering van de kinderboerderijen in ons land nu in een stroomversnelling te komen. Met dank aan het ministerie van LNV, aldus directeur Paul van der Valk van de branchevereniging SKBN.

In Nederland zijn er naar schatting zo'n 350 kinderboerderijen en nog eens 150 dierenweides. Veel daarvan bestaan al heel lang, net als de Stichting Kinderboerderijen Nederland (SKBN) die aan het eind van de jaren tachtig werd opgericht. De bezoekersaantallen zijn indrukwekkend. Bijna dertig miljoen per jaar, zegt Van der Valk. 'En het gebruik wordt ook steeds breder,' voegt hij daaraan toe. 'Dierverzorgingsstages, maatschappelijke stages voor scholieren, horeca-activiteiten, buitenschoolse opvang, dagbestedingsprojecten in de zorg, speeltuinen,

milieu-educatieve diensten, je treft het allemaal aan. Dat verklaart veel van die groei, maar het drukt de kinderboerderijen ook met de neus op hun verantwoordelijkheid. Bij een zwembad spreekt het vanzelf dat er goedgekeurde installaties en vakbekwame zweminstructeurs zijn, en dat de hygiëne volgens de regels is verzorgd. In onze sector is dat nog overal niet zo, maar het besef dat we die kant op moeten is wel sterk toegenomen.' De groeiende bezoekersaantallen werken daaraan mee, en ook de maatschappelijke reacties op het uitbreken van dierziektes, met de Q-koorts als meest recente voorbeeld, misten hun uitwerking niet.

Voorbeeldfunctie

In 2006 begon de stichting, die toen zelf pas een paar jaar over enkele vaste medewerkers kon beschikken, met het zogeheten Predi-

kaat Erkende Kinderboerderij 'Goed voor Elkaar'. Dat werd verleend aan kinderboerderijen die aantonen dat de veiligheidseisen voor de gezondheid van dieren en bezoekers en het welzijn van de dieren bij hen in goede handen was. Omdat de wettelijke regels intussen werden verscherpt komt er dit jaar een volgende versie: het Keurmerk Kinderboerderijen, dat de lat weer wat hoger legt.' Bij het tot stand komen en in de uitvoering werkt de SKBN samen met de Vakgroep Medewerkers Kinderboerderijen (VMK). 'Alles wat de wet eist zit erin,' zegt Van der Valk. 'Arbowetgeving, Hygiëncode, de regels waarop de Voedsel- en Warenautoriteit (VWA) controleert, en de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren. Maar ook een aantal bovenwettelijke eisen aan personeel, organisatie, hygiëne en het welzijn van de dieren. Op dat laatste gebied hebben kinderboerderijen een voorbeeldfunctie naar het publiek. Dieren moeten zo gehouden worden dat zij soorteigen gedrag kunnen vertonen. Verder moet een dier zich prettig voelen in de omgang met de bezoekers, maar het moet zich daar ook even aan kunnen onttrekken als het daar behoefte aan heeft.'

'Het drukt de kinderboerderijen met de neus op hun verantwoordelijkheid' Paul van der Valk

---

'Vrijblijvendheid eruit'

Het oude predikaat is zo'n 65 maal uitge-reikt; het nieuwe Keurmerk is intussen al aan een drietal boerderijen verleend. Tot nu toe is het behalen van het Keurmerk – Van der Valk rekent op zo'n vijftig uitreikingen dit jaar en een honderdtal in 2011 – nog een vrijwillige zaak, zoals veel andere dingen dat ook zijn in de wereld van de kinderboerderijen. Maar als het aan de direc-

teur van de SKBN ligt gaat dat snel veranderen. 'De vrijblijvendheid moet eruit,' zegt hij. 'Zonder erkenning en verplichting gaat het nog heel lang duren. Maar als we de handen ineen slaan met de maatschappelijke partners die zich medeverantwoordelijk voelen moet er snel een wettelijke erkenning kunnen komen'. Die partners zijn bijvoorbeeld de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het ministerie van Volksge-

zondheid, Welzijn en Sport en dat van LNV. Laatstgenoemd departement heeft zich al gecommitteerd, aldus van der Valk: 'LNV draagt als eerste ministerie niet alleen inhoudelijk bij maar ook financieel, waardoor wij door kunnen gaan met dit professionaliseringsproces'.

Dierenwelzijn in het onderwijs: eenzijdige groei

'We moeten weg uit de wij-zij discussies: 'zij schrijven voor hoe het moet en wij moeten de kosten betalen' Hans Hopster

De aandacht voor dierenwelzijn in het hoger onderwijs groeit. Maar hij groeit vooral één kant op. Dat vindt Hans Hopster, die eigenlijk vooral blij zou moeten zijn met deze ontwikkeling, nog zorgelijk. 'Het komt vooral uit de stad'

'Dat mag je toch gerust een visionair initiatief noemen,' zegt Hans Hopster over de start van een opleiding Diermanagement aan het toenmalige Van Hall Instituut, nu hogeschool Van Hall Larenstein waaraan hijzelf als lector is verbonden. Zeventien jaar geleden was dat. Inderdaad in een tijd waarin het perspectief van het dier nog niet

zo veelbesproken was als nu. De opleiding bloeit. Ieder jaar beginnen er zo'n tweehonderd tot tweehonderdvijftig studenten met als doel een diploma met een afstudeerprofiel als 'Companion Animal Management', 'Paard en Management', 'Dieren in de Zorg' of 'Proefdierbeheer'. Hopster is ook trekker, zoals een verantwoordelijke tegenwoordig heet, van het programma Welzijn van Dieren van de Groene Kennis Coöperatie waarin alle groene onderwijsinstellingen samenwerken. Het programma stimuleert de aandacht voor dierenwelzijn in het onderwijs, maar die aandacht komt voornamelijk uit beperkte kring.

Meiden uit de stad

In het hele groene onderwijs neigt de focus naar de niet-productiedieren en minder naar de maatschappelijke kijk op dierlijke productie. 'Ik maak me geen zorgen over de aandacht voor het welzijn als het bijvoorbeeld om de gezondheid gaat in de professionele veehouderijopleidingen: voeding, huisvesting en zulke aspecten. En ook niet over de studierichtingen die zich op de niet-productiedieren richten: paarden, wildparken en gezelschapsdieren.' Eigenlijk kan je spreken van een soort tweedeling, zegt Hopster: 'Meiden uit de stad, en jongens van het land. Bij de eerste groep zit het heus wel goed met de aandacht voor dierenwelzijn en dat is in de opleidingen ook veranderd. Hier moet je eerder waken voor benaderingen waarin het dier al te zeer als mens wordt behandeld. Maar we hebben er blijkbaar moeite mee om het welzijn een plek te geven in de opleidingen voor de houderij van productiedieren, waar je vooral de tweede groep tegen komt. Dan gaat het om communicatieve aspecten, om het verkennen van nieuwe vormen van dierlijke productie en om een empathische houding tegenover de ideeën van anderen over jouw omgang met dieren. We moeten weg uit de wij-zij discussies: 'zij schrijven voor hoe het moet en wij moeten de kosten betalen'. Dat kan naar mijn idee ook in het onderwijs beter worden meegenomen. Ontwikkelingen in het zogeheten tussensegment, waar bedrijfstvormen worden uitgetest die aan dier en veehouder nieuwe perspectieven bieden, kunnen voor het onderwijs een bron van inspiratie zijn. Vanuit het programma Welzijn van Dieren bieden we aan

om daarbij behulpzaam te zijn, maar daar wordt nog maar mondjesmaat gebruik van gemaakt.'

Onderzoek

Voor het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) wordt vanuit het programma onderzocht welke positie dierenwelzijn inneemt

en hoe dat op de werkvloer wordt ingevuld. Dat vindt Hopster hoopgevend: 'In de kwalificatiestructuur en in de eisen die aan de afgestudeerden worden gesteld wordt 'dierenwelzijn' vaak genoemd. Maar wat dat precies betekent, dat komt hopelijk uit dat onderzoek. Dat kan dan richtinggevend worden om dierenwelzijn ook in het mid-

delbaar beroepsonderwijs te verankeren. De opleidingen moeten het natuurlijk wel zelf willen en daarvoor is enthousiasme nodig bij de docenten en hun leidinggevenden! En ook een proactieve houding vanuit het bedrijfsleven is daarbij natuurlijk zeer welkom, want dat is tenslotte de markt waarvoor wij deze jongeren opleiden.'

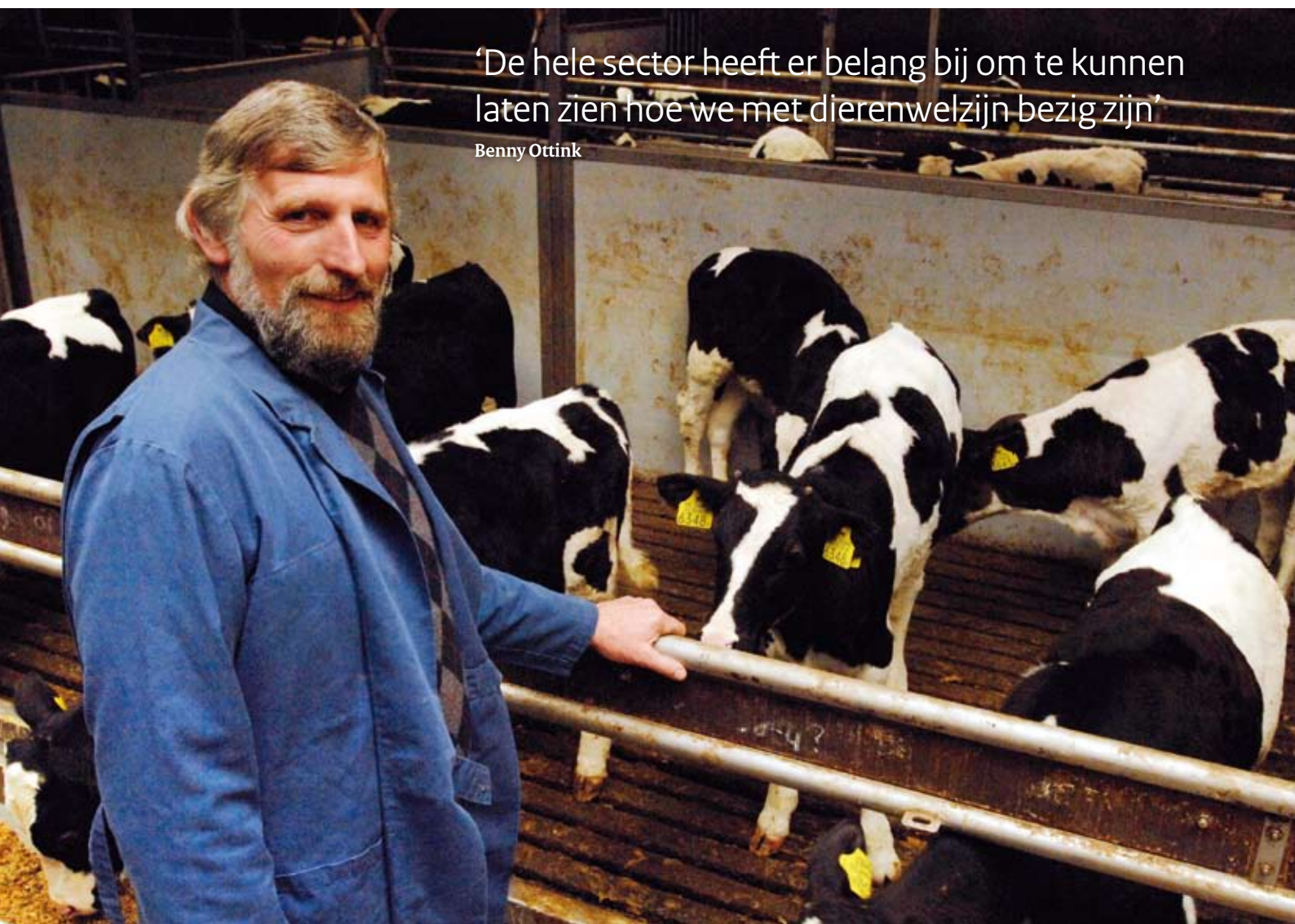
Het kalf zegt voortaan zelf hoe het met hem gaat

Een dier kan niet vertellen wat het voelt. Dat hoor je vaak van mensen en organisaties die zich het lot aantrekken van dieren in de veehouderij. In de kalverhouderij wordt hard gewerkt om daar een eind aan te maken met de zogeheten welzijnsmonitor: 'Een kalf dat liegt niet'.

'Een redelijk unieke samenwerking,' zo noemt directeur Erik Buys van kalvermelkproducent Denkvit het project waarin veehouders, onderzoekers, voederindustrie, dierenartsen, overheid en dierenbescherming deelnemen. Dat moet ook wel, als je een soort omwenteling teweeg wil brengen in de manier waarop naar het welzijn van

landbouwhuisdieren wordt gekeken. Buys spreekt bescheiden van 'een heel andere insteek dan in de voorgaande decennia'. Wat is die insteek?

'Tot nu toe ging het bij discussies over het welzijn in de veehouderij altijd over factoren om het dier heen: oppervlakte, vloertype, dat soort dingen. Met de welzijnsmoni-

'De hele sector heeft er belang bij om te kunnen laten zien hoe we met dierenwelzijn bezig zijn'

Benny Ottink

‘Een redelijk unieke samenwerking’ Erik Buys

tor willen we naar het dier zelf toe. Wat zegt de toestand van het dier? Hoe kan je de relevante factoren meten?’ Wil je daar iets betrouwbaars over kunnen zeggen en werkelijk het welzijn verbeteren zoals het dier dat ervaart, dan heb je uitvoerig praktijkonderzoek nodig, wisten de deelnemers aan het project. Dat gebeurde dan ook, onder leiding van de Animal Sciences Group van Wageningen UR. En wil je dat de uitkomsten ook met gezag kunnen worden toegepast, dan heb je een breed draagvlak nodig. Vandaar de brede samenwerking.

Tikt het kalf de bal aan?

Deelnemer en lid van de begeleidingsgroep Benny Ottink heeft in het Gelderse Groenlo een bedrijf met tweeduizend kalverplaatsen. Hij is enthousiast over de opzet: ‘Wij onderbouwen met dit project de taal van het dier, die zegt hoe het zich welbevindt, qua gezondheid en qua welzijn. Dat doet het op veel verschillende manieren en daar hebben we in het onderzoek allemaal naar gekeken. Een kalf dat liegt niet.’ Dan volgt een

beknopt college. ‘Je hebt gezondheidskenmerken in de stal, zoals kreupelheid of ligplekken. Dan heb je klinische zaken, bijvoorbeeld longaanandoeningen, slechte vertering of dofheid in het haar. De dierenarts is bij elke lichter kalveren drie keer rond gegaan en heeft dat allemaal genoteerd. Ook in de slachtfase zijn er metingen gedaan, heel intensief. Wat ziet een dierenarts daaraan; dat schrijft hij op. En je hebt gedragskenmerken. In de stal werd er met attributen gewerkt. Een bal bijvoorbeeld, hoe reageert een kalf daarop? Komt-ie er naar toe? Tikt hij het aan of niet? Of de boer gaat het hok in en steekt zijn hand uit. Hoe reageert het kalf? Dat zijn allemaal objectieve aanknopingspunten. Je moet natuurlijk wel veel gegevens hebben om er iets over te kunnen zeggen, maar die hebben we met dit onderzoek nu binnengehaald.’

Frankrijk en Italië

De onderzoeksfase is intussen afgerond. Op dit moment vindt de ‘vertaalslag’ plaats, zoals Ottink het noemt, van de resultaten

naar de monitor. Daar zijn ook weer de verschillende maatschappelijke partijen bij betrokken. En het buitenland – geen onbelangrijke factor voor een sector die veel exporteert. Erik Buys is ambitieus: ‘We willen er een Europees systeem van maken. Dat moet ook wel als je de monitor een rol wil laten spelen als kwaliteitskenmerk voor de export. De Denkvit Groep is daar zelf in Frankrijk en Italië ook nauw bij betrokken, gezamenlijk met lokale partijen.’ Rond het verschijnen van deze nieuwsbrief zit Benny Ottink in Italië ‘om de zienswijzen naast elkaar te leggen.’ En dan moet tegen het eind van dit jaar de welzijnsmonitor er liggen, inclusief een flink aantal normen, klaar voor gebruik. Wordt dat gebruik verplicht? Nee, maar dat is ook niet nodig, denken beide betrokkenen. ‘De hele sector heeft er belang bij om te kunnen laten zien hoe we met dierenwelzijn bezig zijn,’ verzekert Buys. ‘En er is een aantal grotere partijen in de sector die hier veel waarde aan hechten, de zogeheten integraties die het voer en de jonge kalveren aan de kalverhouder leveren en na zes maanden ook de kalveren weer ophalen. Bovendien zijn de overheid, het productschap voor Vee en Vlees, de dierenartsen en de landbouworganisaties erbij betrokken. Dan wil je als kalverhouder echt niet achterblijven.’

Garanties voor welzijn

Ottink ziet ook een belangrijke rol voor de levensmiddelenbranche. ‘De retailers gaan straks om garanties vragen op het gebied van dierenwelzijn. Aan de basisvoorwaarden moeten we allemaal voldoen, maar de retailer kan meer vragen. Dat zal hij zeker gaan doen en dan hangt daar een prijskaartje aan. Ook daar wordt de welzijnsmonitor de grondslag voor. Wij bieden de garantie!’ En dan is er, last but not least, het imago van de kalverhouderij, dat wel een positieve impuls kan gebruiken. ‘Wij willen concreet laten zien dat we goed bezig zijn en dat hier niets gebeurt waarvoor we ons zouden moeten schamen,’ zegt Buys. En Ottink: ‘We streven naar een beter imago, op wetenschappelijke basis. En als er links of rechts iemand tussen zit die het niet goed doet, dan kunnen we die er met de monitor in de hand op aanspreken’.

Dierenwelzijn in Europa: richting goed, snelheid kan beter

De aandacht voor dierenwelzijn groeit in Europa. Maar wel in een tempo dat tussen de landen sterk verschilt. De noordelijke lidstaten willen sneller, de zuidelijke en oostelijke landen snappen dat niet altijd.

‘Het Europa van verschillende snelheden’. Je hoort de term vaak in verband met paspoorten of monetair beleid, maar volgens beleidsmedewerker Bart Crijs van de directie Voedsel, Dier en Consument bij LNV past hij goed op de situatie rond het beleid voor dierenwelzijn. ‘Je merkt dat er een tweedeling is tussen landen die meer aan dierenwelzijn willen doen en landen die dat niet of nog niet nodig vinden.’ Nederland, waarvan de nog zittende regering in haar regeerakkoord heeft afgesproken ‘met kracht te streven naar aanscherping van de Europese normen voor dierenwelzijn’, zit in de eerste

groep. ‘Wij hebben een netwerk aangeboord met gelijkgestemde landen zoals Duitsland, België, Luxemburg, Oostenrijk en de Scandinavische lidstaten. Nu en dan krijg je bijvoorbeeld Tsjechië of Slovenië ook mee. Maar de zuidelijke en de nieuwe Oost-Europese staten staan er toch vaak anders in.’ Samen beschikken die bondgenoten niet over een gekwalificeerde meerderheid. Dan is de rol van de Europese Commissie, die het initiatief moet nemen voor nieuwe wetgeving, heel belangrijk, legt Crijs uit. De nieuwe commissaris van Gezondheid en Consumentenbelangen, waar dierenwelzijn onder valt, blijkt vooral belang te hechten aan naleving. ‘We moeten daarom van die kant vooreerst geen grote versnelling in het proces verwachten, maar toch is het ook belangrijk. Er zijn bijvoorbeeld signalen dat in sommige lidsta-

ten de uitfasering van de legbatterijen voor leghennen niet snel genoeg gaat om de deadline van 2012 te halen.’

Level playing field

De vooruitgeschoven positie van Nederland is opmerkelijk. Wij kennen immers zelf een intensieve productie en zijn ook nog eens een grote exporteur. Maakt dat onze positie aan de onderhandelingstafel moeilijk? Crijs: ‘In sommige opzichten misschien, want men begrijpt natuurlijk wel dat wij het zijn die een groot belang hebben bij een level playing field: gelijke concurrentieverhoudingen. Bovendien zijn we door onze intensieve productie niet altijd in een positie om anderen te zeggen hoe het moet. Maar aan de andere kant hebben wij juist door diezelfde intensieve veehouderij een zeker gezag. Men ziet ook dat we zelf maatregelen nemen die op sommige vlakken verder gaan dan de Europese regelgeving, zoals het verbod op de verrijkte kooi en de minimale oppervlakte per dier in de varkenshouderij. En wat ook niet onbelangrijk is: uit ons land komen veel innovatieve technieken, zoals betere manieren om te bedwelmen voor de slacht, stoppen met

---

‘Ondanks de verschillende snelheden zijn er genoeg redenen om optimistisch te blijven’

Bart Crijs

---

castreren van biggen en nieuwe diervriendelijker staltypes zoals de Rondeelstal'.

Actieplan

Ondanks de verschillende snelheden zijn er genoeg redenen om optimistisch te blijven, vindt Crijns. 'Je ziet toch ook beweging in de zuidelijke landen, zoals het groeiende

verzet tegen stierenvechten in Catalonië en de toenemende aandacht voor het welzijn van gezelschapsdieren in Italië.' Volgend jaar komt er een nieuw actieplan van de EU. 'Daarbij zullen wij zeker aandacht vragen voor de resultaten van het Nederlandse onderzoek naar Welfare Quality: methodes om het welzijn te meten aan het dier zelf in

plaats van werken met middelvoorschriften.' En soms moet je stilstand ook als vooruitgang waarderen. 'Polen heeft gevraagd om uitstel van het verbod op legbatterijen,' illustreert Crijns. 'Wij hebben tegelijkertijd juist gepleit voor meer naleving. Dat uitstel is er niet gekomen maar de aandacht voor naleving wel!'

Dierbeleid in het kort

Handhaving dierenwelzijn

Minister Verburg heeft € 1,8 miljoen extra beschikbaar gesteld voor controle en handhaving van dierenwelzijn bij dierenwinkels en handelaren. Het geld gaat naar de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming. Deze dienst heeft opsporingsbevoegdheid. Het geld is bedoeld voor een certificeringssysteem dat wordt ontwikkeld voor dierenwinkels, groothandels in dieren, pensions, asielen, fokkers en handelaren.

[Persbericht | 02-12-2009](#)

Blij met diervriendelijk vlees

In januari had minister Verburg een aantal partijen in de levensmiddelenbranche op gesprek over diervriendelijk vlees. Enkele dagen later maakte Albert Heijn bekend vanaf 2011 alleen nog varkensvlees te gaan verkopen met het 'Beter Leven'-merk van de Dierenbescherming.

Dat is een nieuwe impuls voor de afspraken die in mei 2009 met het bedrijfsleven werden gemaakt over duurzaam vlees. Verburg sprak dan ook haar grote waardering uit.

[Persbericht | 11-01-2010 en 14-01-2010](#)

Eerste 'Staat van het Dier'

Begin maart bracht het ministerie van LNV de eerste Staat van het Dier uit, een jaarlijkse rapportage over dierenwelzijn en diergezondheid. Nederland is de eerste EU-lidstaat die zo uitgebreid over dierenwelzijn rapporteert. De Staat van het Dier is in opdracht van LNV opgesteld door Wageningen UR Livestock Research, dat op 25 punten nulmetingen heeft gedaan, op basis waarvan monitoring plaatsvindt.

[Persbericht en rapport | 09-03-2010](#)

Extra geld voor duurzame stallen

Omdat er veel belangstelling is voor de Investeringsregeling Integraal Duurzame Stallen heeft minister Verburg € 3,5 miljoen extra beschikbaar gesteld. De regeling was van half augustus tot half september 2009

geopend. Er was € 2,5 miljoen beschikbaar maar er werden voor veel meer geld aanvragen ingediend. Met de extra 3,5 miljoen kan de minister meer aanvragen honoreren. Intussen is de regeling in de maand februari opnieuw opengesteld en ook weer ruim overtekend.

[Persberichten | 01-02-2010 en 15-03-2010](#)

Strenger tegen antibiotica

In 2013 moet het gebruik van antibiotica in de veehouderij terug zijn op het niveau van 1999, de helft van 2009. Minister Verburg heeft dat samen met haar collega Klink van Volksgezondheid, Welzijn en Sport besloten na een advies van het RIVM. Daarin wordt aangedrongen op vermindering om de toenemende resistentie van bacteriën tegen antibiotica – ook bij mensen – tegen te gaan. Eerder had Verburg al geëist dat de sector in 2011 een daling met 20% zou realiseren. Die eis blijft staan, maar het is een eerste stap.

[Persbericht en Kamerbrief | 09-04-2010](#)

Dierziekten aanpakken bij de bron, bijvoorbeeld in Indonesië

Dierziekten trekken zich niets aan van landsgrenzen, dus kan de bestrijding ervan dat ook niet doen. Ziedaar de filosofie achter de activiteiten van het ministerie van LNV op dit gebied, die zich uitstrekken tot landen als Turkije, Egypte en Indonesië.

Internationale bedreigingen vragen om een internationale aanpak. Dat is geen nieuws, zeker als het gaat om de gezondheid van

mensen en dieren. Zo bestaat er al sinds 1924 de Wereldorganisatie voor Diergezondheid (OIE), waarin meer dan honderd landen samenwerken om informatie uit te wisselen en om regels en normen op te stellen voor de handel, die immers vaak als vehikel optreedt voor besmettingen. 'Nederland speelt daarin een actieve rol en datzelfde geldt voor het Europees diergezondheidsbeleid', aldus LNV-beleidsmanager Niek Schelling. Hij is op de directie Voedsel, Dier en

Consument verantwoordelijk voor internationale zaken. Ook binnen de EU vindt veel overleg plaats om de lidstaten over en weer te behoeden voor uitbraken van dierziekten. Van recentere datum is de activiteit van LNV op het gebied van wat Schelling noemt 'bronbestrijding'. Gevaarlijke dierziekten moet je bestrijden in de landen waar ze vandaan komen, legt hij uit: 'Een goed voorbeeld is de vogelgriep, die zich sinds het eind van de vorige eeuw enorm uitbreidt.

‘Gevaarlijke
dierziektes moet je
bestrijden in de
landen waar ze
vandaan komen’

Niek Schelling

De bestrijding is van groot belang, en wij helpen daarmee dan ook een aantal landen waaronder het meest besmette land Indonesië. Dat is in ons eigen belang, maar het is ook een stukje ontwikkelingshulp’. Dat laatste blijkt ook uit de betrokkenheid van het ministerie van Buitenlandse Zaken bij dit samenwerkingsproject. Vanuit Nederland is naast beide genoemde ministeries ook dat van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) partner, en in Indonesië wordt behalve met overheid en bedrijfsleven ter plaatse ook samengewerkt met de wereldorganisaties voor voedsel en gezondheid FAO en WHO. Ook andere landen leveren hun aandeel, zoals Australië, Nieuw Zeeland en Japan. Schelling: ‘Wij concentreren ons in Indonesië op het helpen van het bedrijfsleven om betere vaccins te maken, en vervolgens op het stimuleren van het gebruik daarvan door kleine boeren en op pluimveebedrijven. Dáár en in het transport van de dieren naar bijvoorbeeld de hoofdstad Jakarta liggen de verspreidingsrisico’s.’ Er rijden natuurlijk geen LNV-ers mee op de vrachtauto’s. Nee, aldus Schelling, dat gaat anders. ‘Er is een Nederlandse projectleider aange-

steld op het Indonesische ministerie van Landbouw. Vanuit dat project worden mensen getraind, wordt de ontwikkeling van betere vaccins gesteund, en worden op Java strategische vaccinatieprogramma’s uitgevoerd.’ Daarnaast informeren we de plattelandsbevolking en bedrijven over een goede bestrijdingsaanpak. Voor de uitvoering van die programma’s zijn overeenkomsten gesloten met partners als de Nederlandse Gezondheidsdienst voor Dieren, de Veterinaire Faculteit Utrecht en Wageningen UR. Het project loopt inmiddels vier jaar. In 2011 wordt het afgesloten. ‘Op het ogenblik werken we hard om het aan de Indonesiërs over te dragen,’ aldus Schelling. ‘Daar is veel communicatie bij nodig. Naar de pluimveehouders, naar de vaccinatiediensten. Maar we hebben een goede relatie opgebouwd en men ziet absoluut het nut in. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst.’

Colofon

Dierbeleid in uitvoering is een uitgave van het ministerie van LNV.

Redactieadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Tekst

Martijn de Groot

Fotografie

Mieke van Engelen

Ontwerp en Productie

DB Huisstijlmedia

Deze nieuwsbrief verschijnt twee keer per jaar.

Internet:

www.minlnv.nl

E-mail:

dierbeleidinuitvoering@minlnv.nl